

Substitució lingüística: Conflicte lingüístic (normes d'ús), substitució lingüística - mediatització / normalització

Perquè hi haja conflicte, cal que hi haja competència pels àmbits d'ús d'una llengua?

L'ús lingüístic convencional d'una llengua, pot contribuir-ne al desprestigi? I l'ús intencional?

La substitució lingüística és un procés que compta amb diferents etapes, quines?

Hi ha un altre concepte, paral·lel al de 'substitució', en què es veu el predomini d'una llengua sobre una altra? Quin?

Quin és el concepte oposat a 'substitució lingüística'?

Conflicte lingüístic: àmbits d'ús i normes d'ús; ús convencional i ús intencional

El conflicte lingüístic i els usos lingüístics convencionals estan relacionats amb la substitució d'una llengua per una altra. Diem que hi ha conflicte lingüístic quan el contacte de dues llengües origina una situació en la qual dos sistemes lingüístics competeixen entre ells desplaçant parcialment o total un sistema en els diversos **àmbits d'ús**. Molt sovint, aquesta fricció s'esdevé quan una llengua intenta usurpar papers tradicionalment associats a una altra.

Les llengües existeixen en les societats que les fan servir, però presenten variacions que estan relacionades amb la diversitat de situacions que es pot trobar un parlant. **Els àmbits d'ús** són els diversos marcs socioculturals en què una llengua (o varietat lingüística) és usada: familiar, educatiu, judicial, mitjans de comunicació, etc. i depenen d'aquestes coordenades o factors:

- individu (sexe, edat, ocupació)
- tema
- situació
- intenció

En paraules de Lluís Vicent Aracil: «**les normes d'ús** són dictades i reforçades per una societat que les imposa d'una manera quasi irresistible, són impersonals, "semblen naturals". La gent les compleix i les fa complir sense adonar-se'n. Però en realitat han estat el resultat d'un joc de forces». Fixeu-vos, l'ús lingüístic que s'adapta a l'ús d'una societat considerat normal i que s'anomena **ús convencional** contribueix al desprestigi i al procés de substitució d'una llengua.

L'exemple el tenim a casa nostra:

- Amb els castellanoparlants (encara que saben parlar català) cal parlar castellà.
- Als estrangers se'ls parla castellà encara que no s'apiguen ni castellà, ni català.

Quan apareixen grups socials disconformes, que posen en dubte les normes d'ús i no les segueixen parlem d'**ús intencional** de la llengua, l'ús que contribueix a recuperar una llengua.

Substitució i mediatització (interposició), o normalització

Quan una llengua forastera comença a ocupar els àmbits d'ús d'una altra en el territori propi d'aquesta, estem davant una situació *dinàmica i inestable* el desenllaç de la qual pot ser la desaparició de la llengua pròpia i la seua substitució per la forastera (és a dir, la substitució lingüística) o bé el procés contrari: la normalització lingüística.

Allò més normal serà la **substitució lingüística**, que es desenvolupa en un procés amb diverses etapes.

1. Procés de **bilingüïtzació**. És l'etapa més llarga. Les classes altes, les ciutats més poblades, els joves... són els primers a adoptar la segona llengua. Aquesta comença a ocupar les funcions formals en detriment de la llengua pròpia.
2. Procés de **monolingüïtzació** en la llengua dominant (A). A poc a poc es va abandonant la llengua dominada (llengua B) i és suplantada per la llengua A (dominadora). Aquesta fase és molt ràpida, atès que tota la societat coneix ja la llengua A.

Es presenten diversos problemes:

- a. Autoodi: els que s'han passat a l'altra llengua reneguen del seu origen lingüístic, del qual volen distanciar-se menyspreant-lo.
- b. Mitificació del bilingüisme: es generalitza la falsa creença en la compatibilitat jeràrquica de les dues llengües. En realitat la llengua dominada (B) va reduint els seus àmbits d'ús i la dominant (A) els amplia.

Ens referim al fet que alguns sectors socials promouen la ideologia que hi ha societats intrínsecament bilingües. És curiós d'assenyalar com molts defensors d'aquest bilingüisme són monolingües. Defensen que la situació de bilingüisme és perfecta, que no hi ha problemes. Neguen l'existència del conflicte afirmant que "tot va bé" quan en realitat la llengua pròpia de la societat està en recessió, en procés de substitució. Els defensors del bilingüisme s'anomenen **bilingüistes**, i en realitat el que pretenen és manipular la societat per mantenir el conflicte lingüístic (que condueix a la desaparició de la llengua pròpia).

- c. Creació dels prejudicis lingüístics. Són prejudicis socials sense cap base científica manifestats contra una llengua: llengües aspres i dolces, fàcils i difícils, de cultura i primitives, superiors i inferiors... En cap cas es parteix d'apreciacions objectives, més aviat al contrari, de punts de vista subjectius i amb la intenció de menysprear allò diferent. Condicionen la predisposició a utilitzar o aprendre una llengua.
  - d. Bilingüisme unidireccional. La llengua dominant (A) ha esdevingut llengua necessària i la dominada ho ha deixat de ser, de manera que hi ha parlants monolingües en llengua A però només n'hi ha de bilingües en llengua B.
3. Per últim, quan el procés s'ha completat, tenim l'**abandó absolut** de la llengua dominada i l'ús exclusiu de la llengua nova.

Un fenomen paral·lel a la substitució lingüística és el de la **interposició** o **mediatització**, es produeix quan la llengua dominant (A) interfereix les relacions entre la comunitat lingüística minoritzada i la resta del món. Llavors parlem de cultures satèl·lit. Exemples:

- Els parlants empen la llengua dominant per traduir una tercera llengua
- Els immigrants aprenen la llengua dominant per integrar-se i no la llengua pròpia de la comunitat
- Els préstecs lèxics d'una tercera llengua s'adapten a través de la llengua dominant (la gent diu fútbol i no futbol, èlit i no elit, balonmano i no handbol...).

No obstant això, de vegades, es produeix una reacció per part dels parlants i s'intenta evitar la desaparició de la llengua pròpia. Es tracta del procés la **normalització lingüística**.